

BESINNING!

MÄNNISKORNAS försörjning på ålderdomen är en social reformuppgift av sådan betydelse att den borde avgöras i enighet mellan de demokratiska partierna. Dessa partier kunde år 1947 trots stark splittring i andra politiska frågor samlas kring en gemensam linje beträffande folkpensionen. I dag står man inte bara långt ifrån en enighet i pensionsfrågan; den har lett till en så djupgående motsättning mellan regering och opposition, att den politiska debatten fått ett inslag av förbittring, som inte funnits på länge.

Det är djupt beklagligt att denna centrala reformfråga kommit att dragas in i den partipolitiska striden med allt vad därav följer av prestige- och taktikhänsyn. Det är så mycket mer beklagligt som ålderdomsförsörjningens problem inte är tillfredsställande lösta för närvarande. Stora grupper av vårt folk står fortfarande utan ekonomisk trygghet under ålderdomen, medan andra grupper kan se framtiden an utan bekymmer i detta hänseende. Samhällsutvecklingen har emellertid nått en punkt, då ett dylikt tillstånd framstår som orimligt. Att en kraftansträngning bör göras för att avhjälpa missför-

hållandena, därom torde också de flesta vara eniga. Att någon form av utvidgad pensionering är den för närvarande angelägnaste åtgärden därvidlag, lär heller inte bestridas av många.

Men skall nu en kraftansträngning i pensionsfrågan göras, så måste det väl ändå krävas att reformen blir både allomfattande och så effektiv, som mänsklig förmåga till förutseende kan möjliggöra. De nuvarande förslagen fyller inte dessa krav; stora gruppers intressen kommer fortfarande att skjutas åt sidan, och man måste starkt betvivla utsikterna att genomföra reformförslagen på ett sätt som ger reellt innehåll åt löftena. Förslagen har helt enkelt tillkommit under sådan tidsnöd, att de inte blivit tillräckligt genomtänkta. Överväldigande bevis härför är att hämta från den samlade sakkunskap, som kommit till uttryck i remissutlåtandena. Ändock är det här fråga om en reform, där år 1990 ter sig som en relativt närliggande tidpunkt.

På dessa förslag skall nu offras 8 miljoner kronor i statsmedel jämte ett uppbåd av de partipolitiska maskineriernas alla resurser — i en folkomröstning, där rege-

ringen genom ett majoritetsdiktat snedvridit frågeställningarna. Att hrr Hedlund och Erlander inte of-fentligen vill medge att de brustit i lojalitet gentemot demokratien som politisk arbetsform är begripligt. Men de — och särskilt hr Erlan-der — borde betänka att de skapat ett farligt prejudikat.

Hur starkt motiverat det är att alldeles oavsett folkomröstningens resultat ånyo utreda pensions-frågan i hela dess vidd är lätt att visa.

Redan bottenpensioneringen ge-nom en utbyggnad av folkpensio-nen kommer att innebära en tyng-ande statsfinansiell börda. Antalet åldringar stiger i själva verket i så-dan takt under de närmaste decen-nierna att belastningen kan befa-ras bli övermäktig. Om statsutgif-terna intecknas med förmånsrätt genom folkpensionen löper man därtill en betydande risk att utrym-met kommer att bli otillräckligt för den upprustning på de sociala vård-områdena, som ur humanitär syn-punkt framstår som trängande nöd-vändig. Ett medvetande om vad denna starka utgiftsbelastning in-nebär finns hos allt flera, och oron för konsekvenserna av folkpen-sionsreformen sprider sig.

Vad tilläggs-pensioneringen be-träffar är frivilligalternativen själv-fallet att föredraga — om sakskä-llen finge råda. Människorna måste själva få välja hur de vill fördela sina inkomster mellan sin aktiva tid och ålderdomen. Det social-

demokratiska »lagfästa» obligato-riet innebär ett olidligt förmynder-skap över individen — ett nytt ut-tryck för den statspatriarkalism, som alltmer framstår som den nu-tida socialismens bärande åskåd-ning. Ett annat motiv till tvångs-linjen är givetvis dess socialise-rande effekt. Man frestas tala om en socialiseringspolitik i socialpolitisk förklädnad. Människorna skall på-tvingas ett tvångssparande, där den föreslagna fondbildningen leder till en socialisering av kapitalmarkna-den — tillsammans med andra av socialdemokratien redan skapade instrument till en extrem central-dirigering av näringslivet. Och detta i en tid då den moderna statens *maktfördelningsproblem* blir allt-mer brännande. I sin uppenbara ar-gumentnöd har socialdemokratien bl. a. motiverat projektet med att det egentligen utgör en metod att öka sparandet. Som var och en lät-teligen kan inse är detta påstående ohållbart. Man förstör tvärtom alla utsikter till att i framtiden kunna bygga på det frivilliga sparandet. Det kommer att försvinna — utom i det kortsiktiga, på konsumtion in-riktade målsparandets form.

Hur föga genomtänkt hela det socialistiska fondbildningsförslaget är, framgår mest evident av banko-fullmäktiges yttrande, där man bl. a. undrar hur riksbanken efter tillskapandet av en sådan fond, som »kommer att medföra en helt genomgripande omvandling av den svenska kapitalmarknadens struk-

tur» skall kunna fullgöra sina penningpolitiska uppgifter. Hr Åsbrinks halva protest var så besvärande för regeringen att den ansåg sig nödsakad att omgående tillsätta en ny utredning för att klarlägga dessa problem. Om utredningens resultat kommer emellertid det svenska folket att sväva i lycklig okunnighet, när det går till omröstning!

Värdebeständigheten och inflationsfaran är två ytterligare frågor av primär betydelse. Att man i en statlig utredning över huvud taget anser det nödvändigt att på fullt allvar diskutera frågan om värdebeständighet för pensionen öppnar skrämmande perspektiv — fast ur andra synpunkter än de vanligen ventilerade. Det visar nämligen att statsmakten i sin nuvarande politiska sammansättning realiter kapitulerat inför uppgiften att bevara kronans värde. Därmed uppger man vad som alltid ansetts vara en av de väsentligaste uppgifterna för all statsmakt — att sörja för ett välordnat penningssystem och en värdebeständig valuta. På andra håll i världen har statsmakten icke ansett sig befriad från denna grundläggande skyldighet. Och skötte sig det nuvarande socialistiska styret på rätt sätt vore heller inte värdebeständigheten något problem.

Man kan dessutom fråga, vad det finns för skäl till att pensionerna skall vara bättre skyddade än arbetslönerna? Är det verkligen rea-

listiskt att tro att de aktiva inkomsttagarna i en given situation icke kommer att ha vilja eller förmåga att skydda sina intressen? Men då är det fara värt att just värdebeständigheten blir en drivfjäder, som skyndar på den inflationistiska utvecklingen.

Pensionsfrågans lösning är i sista hand beroende av hur man löser de principiellt centrala fördelningsfrågorna. Vem skall betala för vem — och hur mycket? Den socialdemokratiska tvångslinjen har strandat på den stöttesten, som fördelningsuppgiften beträffande inkomsttagare på olika nivå utgör. Den är konstruerad så att avgiftsbeloppens kapitaliserade värde överstiger kapitalvärdet av pensionsförmånerna för *de små inkomsttagarna*. Däremot gör *de större inkomsttagarna* en vacker vinst, eftersom kapitalvärdet av deras inbetalningar blir mycket lägre än pensionsförmånernas kapitalvärde. Att tvångslinjen leder till dylika tekniskt och socialt orimliga konsekvenser är ett ytterligare vittnesbörd om tidsnöden och den bristande eftertanken.

Lika olyckligt är det sätt, på vilket man försökt lösa fördelningsuppgiften mellan generationerna. Kan det försvaras att de generationer, som nu är i aktiv ålder och politiskt bestämmer, skall tillerkänna sig en stark överkompensation, samtidigt som krav ställs på de unga att betala denna förmån. Tanken vänds lätt till det gamla

agrarsamhällets viktigaste form för ålderdomsförsörjningen — undantaget. När bonden inte längre orkade sköta gården, lät han i regel en son övertaga den. Sonen fick utfästa sig att av gårdens avkastning lämna sina föräldrar ett undantag i form av förnödenheter, som de behövde för sin försörjning. Men han kunde inte påtvingas ett avtal, som innebar orimliga bördor. Parterna ingick ett frivilligt och efter de individuella förhållandena avpassat avtal — den generation, som skulle bära bördan fick vara med om att bestämma. Så kan det inte gå till nu. Men man bör hålla i minnet att de unga människor, som en gång skall inlösa växlarna och betala överkompensationen icke kan förväntas känna sig bundna av vad den nu bestämmande generationen beslutat. Moraliskt kan inte heller detta krävas. De har inte fått vara med om att bestämma. Detta är ett ytterligare och

mycket starkt skäl till att man icke pressar fram ett oöverlagt beslut.

Pensionsfrågans sakliga läge är i ett nötskal följande: Trots tre utredningar har icke mera allmänt acceptabla förslag kunnat presenteras. En mångfald frågor av grundläggande betydelse är fortfarande olösta. Splittring och förvirring präglar det partipolitiska stridsfältet.

Uppenbarligen är det nödvändigt — nödvändigt för en vettig lösning av frågan och nödvändigt för den svenska demokratiens funktion att en ny utredning görs, en utredning, som går igenom frågorna kring ålderdomsförsörjningen från grunden och icke begränsar sig enbart till frågan om pensionen utan prövar alla tänkbara utvägar att skapa trygghet för försörjningen på ålderns dagar. En sådan utredning skulle ge ett välbehövligt rådrum för besinning.